

HỆ THỐNG KỸ NĂNG NGHIÊN CỨU KHOA HỌC XÃ HỘI NHÂN VĂN CỦA GIẢNG VIÊN TRẺ Ở CÁC TRƯỜNG ĐẠI HỌC TRONG QUÂN ĐỘI

BÙI NGỌC HOÀNG*

Ngày nhận bài: 21/06/2017; ngày sửa chữa: 22/06/2017; ngày duyệt đăng: 28/06/2017.

Abstract: Scientific research skills are required for professional competence of young teachers at military universities, affecting directly on quality of teaching of young teachers at universities. The article mentions these skills, such as skills of preparation for scientific research, skills of implementing scientific themes and skills of presenting results of the researches.

Keywords: Scientific research, social science, young teachers, military schools.

1. Đặt vấn đề

Nghiên cứu khoa học (NCKH) là một hoạt động, nhiệm vụ chuyên môn cơ bản, trọng tâm của đội ngũ giảng viên trẻ trong quá trình sư phạm tại nhà trường. Chất lượng, hiệu quả NCKH của giảng viên trẻ không chỉ ảnh hưởng trực tiếp đến chất lượng lao động sư phạm của họ mà còn ảnh hưởng đến chất lượng học tập và NCKH của học viên. Chất lượng, hiệu quả NCKH của đội ngũ giảng viên trẻ chịu sự tác động, quy định của nhiều yếu tố mà trực tiếp là chất lượng nắm và vận dụng thành thạo hệ thống các kỹ năng NCKH.

Kỹ năng NCKH là một thành tố quan trọng của năng lực NCKH, cùng với hệ thống các kỹ năng nghề nghiệp khác hợp thành năng lực sư phạm của đội ngũ giảng viên trẻ. Kỹ năng NCKH có mối quan hệ hữu cơ với kỹ năng dạy học và giáo dục. Mức độ thành thạo kỹ năng NCKH không chỉ trực tiếp góp phần nâng cao chất lượng hoạt động NCKH mà còn tạo cơ sở để phát triển và củng cố hệ thống kỹ năng dạy học và giáo dục qua đó nâng cao chất lượng dạy học và giáo dục của giảng viên trẻ. Vì vậy, bồi dưỡng nắm vững hệ thống kỹ năng NCKH cho giảng viên trẻ là yêu cầu khách quan, cấp thiết là một nội dung quan trọng, yếu tố cơ bản trong việc chuẩn hoá, nâng cao chất lượng đội ngũ giảng viên trẻ và chất lượng GD-ĐT của nhà trường. Kỹ năng NCKH của giảng viên trẻ là khả năng vận dụng thành thạo những kiến thức lí luận và thực tiễn đã được trang bị, được tích lũy vào nghiên cứu thành công, có chất lượng và hiệu quả các công trình, sản phẩm khoa học theo mục tiêu, yêu cầu NCKH đã đề ra.

2. Hệ thống kỹ năng NCKH

2.1. Nhóm kỹ năng chuẩn bị NCKH

Đây là nhóm kỹ năng có ý nghĩa quan trọng trong quá trình NCKH của giảng viên trẻ, có vai trò định

hướng toàn bộ các kỹ năng tiếp theo trong tiến trình thực hiện nghiên cứu một đề tài khoa học. Nhóm kỹ năng này gồm: Kỹ năng xác định, phát hiện vấn đề nghiên cứu; kỹ năng xác định tên vấn đề nghiên cứu; kỹ năng xây dựng, lập đề cương nghiên cứu (gồm kỹ năng xác định mục đích, nhiệm vụ nghiên cứu của đề tài; kỹ năng xác định đối tượng, khách thể NCKH; kỹ năng xây dựng giả thuyết khoa học; kỹ năng xác định nhiệm vụ NCKH; kỹ năng xác định phạm vi nghiên cứu của đề tài; kỹ năng xác định phương pháp nghiên cứu của đề tài; kỹ năng lựa chọn hình thức NCKH; kỹ năng lựa chọn tài liệu tham khảo; kỹ năng trình bày đề cương nghiên cứu) [1; tr 78].

Kỹ năng xác định, phát hiện vấn đề nghiên cứu là một vấn đề có ý nghĩa rất quan trọng trong quá trình nghiên cứu, nó bảo đảm định hướng chính xác cho toàn bộ việc NCKH. Xác định phát hiện vấn đề nghiên cứu và đặt tên chính xác đề tài nghiên cứu là công việc khó khăn trong quá trình nghiên cứu. Xác định phát hiện đề tài nghiên cứu được tiến hành dựa trên cơ sở phát hiện được vấn đề nghiên cứu. Vấn đề nghiên cứu chính là điều chưa biết, hoặc là chưa hiểu rõ bản chất của nó mà khoa học phải giải đáp. Thông thường, việc xác định đề tài nghiên cứu được tiến hành qua các bước sau; Từ hiện thực khách quan phát hiện các mâu thuẫn. Từ các mâu thuẫn đó tìm ra được vấn đề nghiên cứu. Từ vấn đề nghiên cứu, xác định được đề tài. Cần chú ý, một hiện thực khách quan chứa đựng nhiều mâu thuẫn, một mâu thuẫn chứa đựng nhiều vấn đề, nhà nghiên cứu cần biết chọn trong số đó mâu thuẫn nổi bật nhất, vấn đề gay gắt nhất để xây dựng đề tài nghiên cứu.

* Học viện Chính trị

Kĩ năng xác định tên vấn đề nghiên cứu là sự phản ánh chính xác, cô đọng, súc tích, thể hiện được hướng và nội dung nghiên cứu. Tên đề tài chứa đựng một lượng thông tin cao nhất trong một số chữ gọn nhất. Nhà nghiên cứu phải giải đáp cho được các câu hỏi sau: nghiên cứu cái gì? Đối tượng nào? ở đâu? thời gian nào? để làm gì. Xác định rõ, đúng các từ khoá, từ đó phát triển các cụm từ và các mệnh đề khác. Từ khoá là các từ “chốt” của đề tài, khi thay đổi từ khoá sẽ kéo theo sự thay đổi toàn bộ nội dung của đề tài. Về hình thức diễn đạt, tên đề tài phải được diễn đạt dưới dạng một đề mục, được diễn đạt ngắn gọn, rõ ràng, nhất quán, không có mâu thuẫn.

Xác định đúng đề tài nghiên cứu là cơ sở rất quan trọng để đảm bảo cho quá trình nghiên cứu đạt được kết quả. Trong thực tế, đề tài NCKH còn được bắt nguồn từ những ý tưởng khoa học độc đáo của các cá nhân. Ý tưởng khoa học của cá nhân được nảy sinh từ trong thực tiễn hoạt động, nghiên cứu, hoặc từ cơ chế trực giác. Qua sự đóng góp của tập thể, của đồng nghiệp, của các nhà hướng dẫn khoa học hoặc hội đồng xét duyệt, ý tưởng khoa học sẽ được xác định thành đề tài khoa học.

Kĩ năng xây dựng đề cương nghiên cứu: Đề cương nghiên cứu được xem như là cương lĩnh làm việc của nhà nghiên cứu, nó giúp cho việc xác định phương hướng, chương trình, kế hoạch nghiên cứu một cách tối ưu. Đồng thời đề cương nghiên cứu cũng sẽ giúp cho người nghiên cứu tập dượt và rèn luyện tác phong lao động khoa học; giúp người hướng dẫn khoa học nắm, điều chỉnh toàn bộ tiến trình nghiên cứu, đảm bảo cho quá trình nghiên cứu đạt được chất lượng. Đề cương nghiên cứu thể hiện những nét cơ bản về nội dung nghiên cứu; với cách quan niệm đó, cấu trúc cơ bản của đề cương NCKH bao gồm những nội dung chính sau: “Tính cấp thiết của đề tài hay còn gọi là lí do chọn đề tài, về thực chất là trả lời câu hỏi: tại sao phải nghiên cứu vấn đề này, nếu để chậm trễ không nghiên cứu thì sẽ như thế nào; Mục đích nghiên cứu; Khách thể, đối tượng nghiên cứu và phạm vi nghiên cứu; Giả thuyết khoa học; Nhiệm vụ nghiên cứu; Cơ sở phương pháp luận và các phương pháp nghiên cứu; Dự kiến dàn ý công trình nghiên cứu” [1; tr 82].

2.2. Nhóm kĩ năng triển khai nghiên cứu đề tài khoa học

Đây là giai đoạn kế tiếp của quá trình nghiên cứu một đề tài khoa học, là giai đoạn cơ bản nhất của quá trình NCKH. Thực hiện tốt công việc của giai đoạn này chính là việc tiến hành giải quyết các nhiệm vụ và

chứng minh giả thuyết khoa học đã được đặt ra. Thực chất của giai đoạn này là nhà nghiên cứu sử dụng tổng hợp các quan điểm tiếp cận và các phương pháp nghiên cứu để tác động vào đối tượng nghiên cứu theo những nhiệm vụ đã đặt ra nhằm đạt được mục tiêu nghiên cứu của đề tài. Để thực hiện có kết quả của giai đoạn này, đòi hỏi cần nắm vững và thực hiện tốt các yêu cầu cơ bản sau: Phải đảm bảo tính kế hoạch theo đúng mục tiêu, nhiệm vụ nghiên cứu của đề tài đã xác định; Phải sử dụng tổng hợp, nhuần nhuyễn các quan điểm tiếp cận và các phương pháp NCKH. Quá trình thu thập thông tin và xử lí kết quả phải đảm bảo tính khách quan, chân thực và được kiểm nghiệm chặt chẽ, đạt tới độ tin cậy cao; Tuân thủ đầy đủ, khoa học các bước trong giai đoạn triển khai nghiên cứu.

Kĩ năng thu thập, thông tin số liệu, dữ liệu nghiên cứu: Việc thu thập thông tin có ý nghĩa rất quan trọng đến kết quả NCKH, bởi lẽ mục đích của NCKH chính là tạo ra thông tin mới về đối tượng nghiên cứu. Nói cách khác, theo lí thuyết thông tin, thì NCKH chính là quá trình tìm tòi, phát hiện thông tin mới và sử dụng thông tin đó vào mục đích phục vụ cuộc sống. Để có thể phát hiện được thông tin mới về đối tượng nghiên cứu, đòi hỏi các nhà khoa học phải biết kế thừa và phát triển các kết quả nghiên cứu trước đó. Vì vậy, việc thu thập thông tin, dữ liệu khoa học được coi là bước đầu tiên rất quan trọng trong quá trình triển khai NCKH.

Để thu thập các thông tin, dữ liệu khoa học, đòi hỏi các nhà nghiên cứu phải lựa chọn nhiều hình thức, phương pháp như: “Xây dựng các phiếu tài liệu ghi chép các thông tin; Xây dựng các loại biên bản ghi chép kết quả quan sát đối tượng, phỏng vấn...; Xây dựng các loại sơ đồ, lược đồ, đồ thị biểu diễn các kết quả” [2; tr 74]... Mặt khác, các tài liệu thu thập phải đảm bảo tốt cả về số lượng cũng như về chất lượng. Về số lượng, các tài liệu phải đa dạng, phong phú, cập nhật. Về chất lượng, các tài liệu phải khách quan, chính xác, có độ tin cậy cao, cập nhật với thực tiễn; các tài liệu phải phục vụ thiết thực cho các nhiệm vụ nghiên cứu của đề tài. Đồng thời, tùy theo tính chất nhiệm vụ nghiên cứu, các tài liệu quân sự phải đảm bảo tính bảo mật cao theo quy định của công tác bảo mật của quân đội.

Kĩ năng xử lí thông tin: Các tài liệu, dữ liệu khoa học thu thập được lúc đầu mới ở trạng thái cảm tính, vì vậy cần được các nhà nghiên cứu xử lí để đảm bảo tính khoa học của các tài liệu đã thu thập được. Trước

hết nhà nghiên cứu cần tiến hành thao tác phân loại và hệ thống hoá các tài liệu đã thu thập được. Có nhiều cách phân loại và hệ thống hoá các tài liệu. Có thể phân loại và hệ thống hoá các tài liệu theo các nhiệm vụ của đề tài, theo các chương, mục, tiết, tiểu tiết; hoặc có thể phân theo thứ tự thời gian, không gian, theo các đặc điểm khác nhau... Sau khi sàng lọc, phân loại, hệ thống hoá các tài liệu thu thập được, nhà nghiên cứu có thể khái quát chúng và sử dụng thao tác suy luận logic để khám phá, phát hiện đối tượng, tìm ra quy luật của đối tượng nghiên cứu. Để thực hiện tốt vấn đề này, đòi hỏi nhà nghiên cứu cần thực hiện thuần thực thao tác xử lý các tài liệu cả về mặt định lượng cũng như về định tính.

Kĩ năng kiểm tra kết quả nghiên cứu: Đây là một khâu không thể thiếu của quá trình NCKH. Kiểm tra kết quả nghiên cứu sẽ cung cấp thông tin phản hồi cho nhà nghiên cứu để điều chỉnh quá trình nghiên cứu nhằm đảm bảo thực hiện tốt mục đích, nhiệm vụ nghiên cứu.

2.3. Nhóm kĩ năng trình bày kết quả NCKH

Đây là giai đoạn trình bày các kết quả nghiên cứu của đề tài khoa học bằng một văn bản khoa học. Trong giai đoạn này, nhà nghiên cứu cần tuân thủ theo các bước chính là: “Trước hết phải hoàn thiện dàn ý công trình sau khi đã có các kết quả nghiên cứu thu thập được. Sau đó tiến hành viết bản thảo và sửa chữa bản thảo” [3; tr 57]. Tiếp theo là viết hoàn chỉnh văn bản khoa học trình bày các kết quả của đề tài.

Khi viết phân tổng quan vấn đề nghiên cứu, cần phân tích, đánh giá đúng các công trình khoa học đã được công bố liên quan đến đề tài. Nên bật được sự kế thừa và điểm mới của đề tài mà mình sẽ nghiên cứu. Nên diễn đạt nội dung cốt lõi của các công trình đã công bố bằng ngôn ngữ của mình, không nên trích dẫn nguyên văn quá nhiều. Tránh liệt kê đơn thuần các công trình khoa học đã biết, mà phải phân tích, đánh giá khách quan các kết quả nghiên cứu đó. Xây dựng cơ sở lí thuyết của đề tài. Đây là công việc khó khăn, phức tạp nhất của quá trình nghiên cứu một đề tài khoa học. Đòi hỏi nhà nghiên cứu phải sử dụng thuần thực các thao tác phân tích, hệ thống hoá, khái quát hoá các tài liệu và bằng các suy luận khoa học để tạo ra cơ sở lí luận của đề tài.

Xây dựng cơ sở thực tiễn của vấn đề nghiên cứu. Phải sử dụng tổng hợp các phương pháp nghiên cứu

thực tiễn để thu thập các số liệu, dữ liệu; đồng thời phải sử dụng các phương pháp toán thống kê để xử lý số liệu, từ đó rút ra được các kết luận khách quan, chính xác. Phải đáp ứng tốt các yêu cầu của một văn bản khoa học, cả về văn phong, về hình thức, bố cục, về trích dẫn khoa học...

Quá trình nghiên cứu một đề tài khoa học được thực hiện qua nhiều giai đoạn với các công việc được sắp xếp khoa học, hợp lí. Tuy nhiên, việc phân chia các giai đoạn chỉ mang tính tương đối, trong thực tế quá trình nghiên cứu, các giai đoạn, các công việc đó gắn bó rất chặt chẽ với nhau. Do đó, các nhà khoa học trong quá trình nghiên cứu cần phải giải quyết các công việc một cách linh hoạt, sáng tạo, thiết thực để đạt được hiệu quả cao nhất trong quá trình nghiên cứu.

3. Kết luận

Trên đây là những kĩ năng thuộc 3 nhóm kĩ năng NCKH. Đó là những kĩ năng cơ bản, chủ yếu nhất, phản ánh tập trung nhất về hệ thống kĩ năng NCKH của giảng viên trẻ ở các trường đại học trong quân đội. Những kĩ năng này liên quan chặt chẽ, tác động qua lại và ảnh hưởng nhau trong một chỉnh thể thống nhất tạo thành hệ thống các kĩ năng NCKH của giảng viên trẻ trong thực hiện một đề tài NCKH. Hệ thống kĩ năng NCKH xã hội nhân văn của giảng viên trẻ ở các trường đại học trong quân đội là toàn bộ những kĩ năng chung và kĩ năng chuyên biệt cần thiết để tạo thành hệ thống kĩ năng cần thiết giúp cho giảng viên trẻ hoàn thành nhiệm vụ trong dạy học và NCKH. □

Tài liệu tham khảo

- [1] Vũ Cao Đàm (1999). *Phương pháp luận nghiên cứu khoa học*. NXB Khoa học và Kỹ thuật.
- [2] Phạm Viết Vượng (2004). *Phương pháp luận nghiên cứu khoa học*. NXB Đại học Quốc gia Hà Nội.
- [3] Vũ Quang Đạo (2002). *Các biện pháp đẩy mạnh hoạt động nghiên cứu khoa học của học viên đào tạo cán bộ chính trị cấp phân đội ở Học viện Chính trị quân sự*. Đề tài khoa học, Học viện Chính trị quân sự.
- [4] Nguyễn Văn Dân (2008). *Bồi dưỡng kĩ năng nghiên cứu khoa học cho sinh viên các trường đại học, cao đẳng hiện nay*. Luận án tiến sĩ Giáo dục học, Trường Đại học Sư phạm Hà Nội.
- [5] Nguyễn Bá Dương (2006). *Vai trò công tác nghiên cứu khoa học của giảng viên trong thực hiện nhiệm vụ giáo dục - đào tạo của Học viện Chính trị quân sự*. Tạp chí Giáo dục lí luận chính trị quân sự, số 5 (99), tr 82-85.